

ВІДГУК

офіційного опонента доктора педагогічних наук, професора,
професора кафедри германської філології та перекладознавства
Хмельницького національного університету

Скиби Катерини Миколаївни
на дисертаційне дослідження

Панова Сергія Феофановича

*«Теоретичні та методичні основи професійної підготовки технічних перекладачів у
закладах вищої освіти»,*

представленого на здобуття наукового ступеня доктора педагогічних наук за
спеціальністю 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

1. Актуальність теми виконаної роботи та зв'язок із планами відповідних галузей науки

Розвиток науки і техніки в умовах сучасного глобалізованого світу неможливий без міжнародної комунікації, медіаторами якої є технічні перекладачі, завдяки яким забезпечується доступ до передових науково-технічних здобутків та знань з різних країн світу без мовних перешкод. Такий стан речей зумовлює попит на фахівців у сфері технічного перекладу, які могли б бути конкурентоспроможними не лише на внутрішньодержавному, але й на світовому ринках праці. З огляду на це вітчизняна система професійної підготовки майбутніх технічних перекладачів повинна реагувати на запити ринку й суспільства та відповідно модернізовуватися. Саме на дослідження теоретичних та методичних засад підготовки майбутніх фахівців у сфері технічного перекладу у закладах вищої освіти України та пошуків шляхів вдосконалення системи такої підготовки і спрямоване дисертаційне дослідження Панова Сергія Феофановича. Таким чином, усе викладене вище вказує на те, що обрана для дослідження Пановим Сергієм Феофановичем тема «Теоретичні та методичні основи професійної підготовки технічних перекладачів у закладах вищої освіти» є актуальною, соціально значущою та на часі.

Доцільно відзначити, що дисертаційне дослідження виконано згідно з **держбюджетними темами наукових досліджень** Гуманітарного інституту НАУ (термін виконання 2007–2009 рр.); кафедри англійської мови за професійним спрямуванням Київської державної академії водного транспорту «Шляхи формування іншомовної компетенції при викладанні англійської мови за професійним спрямуванням у підготовці майбутніх спеціалістів морського транспорту (термін виконання 2012–2015 рр.)»; науковими дослідженнями кафедри теорії та практики перекладу Відкритого міжнародного університету розвитку людини «Україна» в межах держбюджетної наукової теми МОН України; планом роботи наукового відділу із забезпечення якості освіти Київської державної академії водного транспорту в межах досліджень виконання спільного проекту TEMPUS «Knowledge Transfer Unit-From Applied Research and Technology-Entrepreneurial Know-How Exchange to Development of Interdisciplinary Curricula Modules» ; програмою розвитку лідерського потенціалу університетів України, що проводилась Британською Радою в партнерстві з Інститутом вищої освіти Національної академії педагогічних наук України та Фондацією лідерства у вищій освіті (Велика Британія) (2015-2019 рр.)

Тема дисертації затверджена вченою радою Гуманітарного інституту Національного авіаційного університету (протокол № 10 від 24 червня 2005 року) та узгоджена у Міжвідомчій раді з координації наукових досліджень у галузі освіти, педагогіки і психології (протокол № 5 від 26 вересня 2017 року).

2. *Найбільш істотні наукові результати, що містяться в дисертації*

Дисертантом у ході дослідження було:

- 1) з'ясовано стан дослідження проблеми у вітчизняній і зарубіжній педагогічній теорії і практиці;
- 2) визначено та обґрунтовано сутність і структуру базових понять дослідження, виконано порівняння їхнього змісту в європейському і вітчизняному науково-технічному просторі;
- 3) розроблено авторську концепцію професійної підготовки технічних перекладачів до роботи в науково-технічній сфері й обґрунтовано концептуальні засади підготовки фахівців з технічного перекладу;
- 4) спроектовано динамічну модель підготовки технічних перекладачів до роботи в науково-технічній сфері та обґрунтувати її складові;
- 5) розроблено систему професійної підготовки технічних перекладачів та обґрунтовано організаційно-методичні умови її ефективної реалізації.
- 6) запропоновано структуру та методику побудови змісту спеціальних дисциплін професійної підготовки технічних перекладачів;
- 7) визначено критерії, показники й охарактеризувати рівні професійної підготовки технічних перекладачів у закладах вищої освіти та розроблено систему діагностики результатів підготовки здобувачів вищої освіти;
- 8) експериментально перевірено ефективність розробленої системи професійної підготовки технічних перекладачів у закладах вищої освіти.

3. *Нові факти, одержані здобувачем*

Ознайомлення зі змістом дисертації, автореферату та основними науковими працями дисертанта дозволило визначити найістотніші теоретико-методологічні положення, прикладні висновки та рекомендації, які характеризуються науковою новизною. Дослідником було *уперше уперше* обґрунтовано концептуальні засади професійної підготовки технічних перекладачів у ЗВО, яка охоплює *теоретико-методологічний напрям* (категорії, підходи, умови, теоретичні засади і зміст підготовки технічних перекладачів як соціально-інформаційної системи); *теоретико-педагогічний* (загальнонауковий підхід до практичної діяльності, мова, інженерія, комунікація, обмін інформації) і *технологічний концепти* (критерії оцінювання ефективності процесу підготовки технічних перекладачів, рівнів їхньої професійної компетентності та готовності до професійної перекладацької діяльності). Крім того дисертантом було *розкрито* сутність та введено до наукового обігу поняття «технічний перекладач», *з'ясовано* сутність і структуру базових понять «мова», «переклад», «інженерія» в розрізі професійної підготовки майбутніх технічних перекладачів у ЗВО впродовж усього навчання та *уточнено* зміст термінів «компетенція», «компетентність», «професійна компетентність» у контексті професійної підготовки технічних перекладачів. У ході дослідження дисертантом також було *здійснено* ретроспективний аналіз методичних і наукових розробок у галузі науково-технічного перекладу вітчизняних і зарубіжних фахівців та *обґрунтовано* і розроблено концепцію, структуру динамічної моделі професійної підготовки майбутніх технічних перекладачів у ЗВО. Все вище згадане

створило достатнє підґрунтя для *розробки* структури науково-методичної системи професійної підготовки майбутніх технічних перекладачів на основі компетентнісного підходу; структури і змісту навчально-методичного комплексу дисциплін технічного та лінгвістичного циклу для професійної підготовки технічних перекладачів; критеріїв модульно-рейтингового безперервного контролю з їх показниками та дало змогу *схарактеризувати* рівні сформованості знань технічних перекладачів й оцінювання результатів навчання відповідно до європейських стандартів і виконання принципів Болонської декларації. До наукових здобутків дослідника також можна віднести *удосконалення* змісту професійної підготовки технічних перекладачів на основі використання сучасних інформаційно-комунікаційних технологій. *Подальшого розвитку* набули засоби та методи моніторингу якості професійної підготовки майбутніх технічних перекладачів на основі використання дрібного факторного експерименту.

4. *Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації*

У дисертації переконливо обґрунтовано вибір теми наукового пошуку, визначено об'єкт і предмет дослідження, його мету і завдання, застосовано низку теоретичних, емпіричних та методів наукового дослідження, а також застосовано метод педагогічного експерименту, що в комплексі уможливило досягнення мети і виконання поставлених завдань.

Ключовим елементом наукового апарату дослідження виступає концепція дослідження, яка забезпечила всебічність розгляду теоретико-методичних засад професійної підготовки технічних перекладачів у закладах вищої освіти, визначила логіку дослідження, його структуру та послідовність. Концепція дослідження включає взаємопов'язані концепти, які сприяють реалізації провідної ідеї: теоретико-методологічний, теоретико-педагогічний, технологічний.

Наукова новизна і вірогідність одержаних результатів дослідження забезпечуються обґрунтованістю концепції дослідження, методологічних та теоретичних засад, аналізом джерельної бази. Зокрема дисертантом було опрацьовано 408 вітчизняних та зарубіжних джерел.

Обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, забезпечується широкою апробацією результатів дослідження, яка здійснювалася у освітньому просторі на міжнародному та всеукраїнському рівнях засобом публікацій, участі у науково-практичних конференціях, методологічних семінарах, вебінарах та інших формах оприлюднення матеріалів дослідження.

5. *Значення для науки й практики отриманих дисертантом результатів.*

Дослідження містить нові, раніше не захищені наукові положення, а обґрунтовані результати спрямовані на розв'язання низки важливих загальнопедагогічних завдань.

Не викликає сумніву практичне значення результатів дисертаційної роботи, яке полягає в тому, що його матеріали і висновки використано в розробці навчально-методичного забезпечення, а саме: робочих програмах з дисциплін технічного, мовного та перекладацького циклу курсів «Практика перекладу з другої іноземної мови науково-технічної літератури», «Автоматизовані технології науково-технічного перекладу», «Комп'ютерний сервіс перекладача», «Лінгвокраїнознавство країн другої іноземної мови».

Результати дослідження можна використовувати у ЗВО України, які здійснюють підготовку майбутніх перекладачів, що спеціалізуються на технічному перекладі, зокрема в організації освітнього процесу, в навчальних посібниках: «Інформаційна технологія

перекладу технічно-орієнтованих матеріалів з використанням основних положень теорії конструювання технічних систем» (технічний переклад), «Лінгвокраїнознавство країн другої іноземної мови» (мовна підготовка), для комп'ютерно-орієнтованої складової навчально-методичного комплексу дисциплін технічного, лінгвістичного та інформаційно-комп'ютерного циклу з метою підвищення педагогічної майстерності викладачів та професійного самовдосконалення і викладання курсу «Теорія і практика технічного перекладу», а також для проведення подальших теоретичних і практичних досліджень у галузі теорії й методики професійної освіти.

Практична значущість дисертації також підтверджується довідками про впровадження результатів дослідження в освітній процес низки українських закладів вищої освіти, а саме: Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського» (довідка № 3 від 20.11.2019 р.), Державного університету «Житомирська політехніка» (довідка № 10 від 27.10.2020 р.), Національного університету «Чернігівська політехніка» (довідка №11 від 07.02.2020 р.); Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова (довідка № 6 від 29.01.2021 р.), Митного агентства «ПОТОК» (довідка № 124-СП від 10.12.2015 р.), Таврійського національного університету імені В.І. Вернадського (довідка №26 від 30.06.2020 р.), Київського міжнародного університету (довідка №3 від 15.10.2020 р.), Київського національного університету імені Тараса Шевченка (довідка № 044/24-26 від 24.02.2021 р.), Полтавського університету економіки і торгівлі (довідка № 7 від 12.02.2021 р.).

Ключову цінність цієї роботи становить результат проведеної дослідно-експериментальної роботи, що здійснювалася на кафедрах Гуманітарного інституту Національного авіаційного університету (кафедра іноземної філології, кафедра іноземних мов № 2, кафедра іноземної філології і перекладу), у Національному технічному університеті України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського» (кафедра автоматики та управління в технічних системах), на кафедрі теорії та практики перекладу Відкритого міжнародного університету розвитку людини «Україна», в Університеті Григорія Сковороди в Переяславі (кафедра педагогіки та методики початкового навчання, кафедра іноземних мов), Уманському державному педагогічному університеті імені Павла Тичини (кафедра іноземних мов), Ніжинському державному педагогічному університеті імені Миколи Гоголя (кафедра німецької мови), що підтверджено в дисертації відповідними довідками.

До подальших перспективних наукових напрямів дослідження дисертанта належить вивчення таких проблем: теорія структури та змісту професійної підготовки фахівців з технічного перекладу; свідоме пізнавальна діяльність студентів; методика формування й розвиток професійнонеобхідних здатностей та особистісних якостей майбутніх фахівців технічного перекладу; інтеграція освіти, науки і виробництва; технологія формування мотивації майбутнього технічного перекладача до навчання; вивчення та набуття здобувача вищої освіти досвіду практичного використання знань, умінь і навичок; вивчення досвіду самостійної діяльності на основі універсальних знань; технологія розробки критеріїв оцінювання рівня професійної компетентності майбутнього технічного перекладача.

6. *Рекомендації щодо використання результатів і висновків дисертації*

Автор дисертаційної роботи чітко окреслив можливі шляхи використання результатів дослідження. Положення, результати і висновки дисертаційного дослідження Панова С.Ф. можуть бути використані в освітньому процесі ЗВО, а також закладів

післядипломної освіти під час викладання курсів галузевого перекладу, методики викладання іноземних мов, вибіркових навчальних курсів, спецкурсів, тренінгів, а також у дослідженнях теорії й методики професійної освіти.

Положення дисертації, отримані результати і сформульовані висновки дослідження, на нашу думку, також доцільно залучати під час проведення теоретичних та експериментальних досліджень з теорії професійної освіти, загальної педагогіки. Результати дослідження стануть корисними в процесі розроблення нових й оновлення навчальних курсів з практики перекладу науково-технічної літератури, лінгвокраїнознавства, практичного курсу німецької мови.

7. Оцінка змісту дисертації та її завершеність.

Дисертаційна робота складається з анотацій українською та англійською мовами, вступу, шести розділів, висновків до розділів, загальних висновків, списку використаних джерел і додатків. У вступі аргументовано актуальність і доцільність теми дослідження, визначено мету дослідження, його завдання, об'єкт і предмет, розкрито концепцію і методологічні підходи, сформульовано загальну та часткові гіпотези.

Детальний аналіз тексту дисертації Панова С.Ф. дає підстави стверджувати, що робота охоплює головні складові досліджуваної проблеми та послідовно розкриває основні завдання наукового пошуку автора.

Так, у першому розділі **«Теорія і практика професійної підготовки технічних перекладачів у закладах вищої освіти»** автором проаналізовано базові поняття дослідження, розкрито тенденції розвитку професійної підготовки майбутніх технічних перекладачів, сутність професійної діяльності майбутніх технічних перекладачів в умовах інформатизації сфери перекладу, здійснено аналіз сучасного стану та проблем професійної підготовки майбутніх технічних перекладачів у вищих навчальних закладах України.

Слід відмітити ретельність проведеного дисертантом у п.1.1 аналізу основних понять дослідження, які характеризують: 1) технічну і наукову сферу дослідження – «техніка», «технічна освіта», «технічний напрямок», «система перетворень у технічних системах»; 2) загальні поняття перекладу, інформації та використання в перекладі аспектів лінгвокраїнознавства; 3) опис перекладацької діяльності в технічних галузях – «технічний переклад», «технічний перекладач», «технічний текст як метод вивчення», «перекладацька діяльність технічного перекладача» тощо.

У цьому розділі автором також проведено ретроспективний аналіз науково-методичної літератури з проблеми технічного перекладу. Охарактеризовано перші методичні дослідження і розробки, посібники та наукові праці з технічного перекладу, що з'явилися у 30–40-х та в 50–90-і роки ХХ століття. Вивчення цих досліджень дозволили дисертанту систематизувати й узагальнити досвід у галузі перекладацької діяльності, ефективніше здійснити аналіз та огляд проблем технічного перекладу, проаналізувати фахові лексичні одиниці, групи слів і граматичні конструкції, які викликають труднощі при перекладі науково-технічної літератури.

Слушним є аргумент дисертанта, що в умовах розбудови інформаційного суспільства в процес підготовки майбутніх технічних перекладачів у закладах вищої освіти необхідним є впровадження новітніх інформаційно-комунікаційних технологій та спрямування вектору професійної підготовки на всебічний розвиток особистості технічного перекладача у інформаційно-комп'ютерному навчальному середовищі.

На позитивну оцінку заслуговує здійснений у п.1.3. аналіз сучасного стану та проблем професійної підготовки майбутніх технічних перекладачів у закладах вищої

освіти України, до яких автор відносить впровадження індивідуального і системного підходів щодо формування професійної компетентності майбутніх технічних перекладачів; реалізацію особистісно-орієнтованого та діяльнісного підходів до проектування змісту навчання з урахуванням специфіки професійної перекладацької діяльності технічних перекладачів; комплексного використання традиційних і інноваційних методів, засобів і форм навчання, зокрема інформаційно-комунікаційних технологій навчання; дотримання морального кодексу і правил професійної поведінки технічного перекладача.

У другому розділі **«Концептуальні засади підготовки технічних перекладачів у закладах вищої освіти як наукова проблема»** з'ясовано сутність і структуру базових понять дослідження та уточнено поняття термінів «компетенція», «компетентність», «професійна компетентність технічних перекладачів». Автор під поняттям «професійна компетентність» розуміє інтегральну якість особистості, яка проявляється у загальній здатності та готовності до виконання на високому рівні професійної діяльності у певній сфері, здатності нести професійну відповідальність за результати цієї діяльності, здатності постійно підвищувати рівень своєї професійної діяльності.

У цьому ж розділі на основі проведеного аналізу різних джерел запропоновано структуру професійної компетентності технічного перекладача (рис. 2.1 на стор. 171), обґрунтовано, що при формуванні перекладацької компетенції для технічного перекладача першорядне значення має знання предмету і володіння фаховою термінологією (рис. 2.3. на стор. 178). Автор вважає, що технічний перекладач повинен бути постійно готовий до сприйняття нових іншомовних технічних термінів, оцінювати їх правильність і застосовувати в різних контекстах.

У третьому розділі дисертаційного дослідження **«Система підготовки фахівців з технічного перекладу у закладах вищої освіти»** дисертант представляє структуру системи професійної підготовки технічного перекладача та аналізує її основні функції – навчально-пізнавальну, інноваційно-діяльнісну, науково-дослідну і виховно-мотивувальну (рис. 3.2, стор. 210).

Певний інтерес в роботі представляє обґрунтування доцільності розвитку творчої активності, логічного мислення, дослідницької активності студента-перекладача, стимулювання мотивації студента до самостійної та самоосвітньої діяльності в процесі наскрізної і неперервної професійної підготовки фахівців з технічного перекладу протягом навчання студентів спочатку на початковому рівні вищої освіти, далі на першому (бакалаврському) і другому (магістерському) рівнях.

Автор дисертаційного дослідження переконаний, що творчу освітню діяльність майбутніх технічних перекладачів слід організовувати так, щоб досягти активності та самостійності їхніх думок, сформулювати вміння швидко оцінювати ситуацію для вирішення перекладацьких завдань. Велика увага звертається дисертантом також і на розвиток логічного мислення, яке забезпечує створення у студентів певного образного мислення, є важливою складовою формування професійної компетентності майбутнього технічного перекладача, що у майбутньому може сприяти компетентному і системному розв'язанню нестандартних професійних практичних завдань. Для розвитку дослідницької активності студента Панов С.Ф. пропонує виконання тестових навчальних завдань з перекладу технічних текстів, курсових і дипломних робіт з технічного перекладу з використанням інноваційних методів і засобів навчання.

В роботі переконливо доведено, що самостійна робота технічних перекладачів має бути спрямована на формування навичок самоосвіти, які стимулюють студента не обмежуватися змістом занять чи завданнями викладача, а самостійно знаходити

необхідну інформацію, аналізувати і узагальнювати її, самостійно приймати рішення в межах поставленого завдання.

У межах цього розділу дослідником опрацьовано, прокоментовано та узагальнено широку стан та якість професійної підготовки майбутніх технічних перекладачів у ЗВО України, що дозволило створити її цілісну картину, виявити ключові переваги та недоліки.

Четвертий розділ **«Концептуально-теоретичні засади підготовки технічних перекладачів у закладах вищої освіти»** репрезентує модель професійної підготовки технічного перекладача, до складу якої входять п'ять основних блоків: цільовий, змістовий, операційно-діяльнісний, контрольно-результативний, блок забезпечення навчання технічного перекладача. Розроблена модель системи підготовки технічних перекладачів представлено в п.4.2 та є певною сукупністю елементів, які не тільки взаємодіють між собою, а й активно впливають один на одного та утворюють єдине ціле. Схематичне зображення блокової структури узагальненої динамічної моделі представлено на рисунку 4.1. на 249.

Досить детально подано в розділі методологічні засади формування змісту фахових дисциплін системної інженерії, зокрема дисципліни «Теорія технічних систем», яка відіграє, на думку дисертанта, важливу роль у формуванні професійної компетентності технічного перекладача, забезпечуючи з врахуванням системного і компетентнісного підходів технічну підготовку майбутніх фахівців і даючи їм інструмент для орієнтації в будь-якій технічній галузі.

У п'ятому розділі **«Технологія впровадження узагальненої динамічної моделі підготовки фахівців з технічного перекладу у закладах вищої освіти»** розглянуто технологію впровадження моделі професійної підготовки фахівців з технічного перекладу, яка складається з таких компонентів як: технології розвитку у студентів творчої активності, технології розвитку логічного мислення, технології дослідницької активності і технології стимулювання мотивації самостійної та самоосвітньої діяльності.

Особливу увагу в розділі автор приділяє роботі студентів з системами автоматизованого перекладу, вивчення яких є на сьогодні вкрай важливим, оскільки, як вважає дисертант, неможливо підготувати компетентного фахівця з технічного перекладу, якщо він не володіє інформаційними технологіями, зокрема автоматизованим комп'ютерним перекладом, і тому фахові дисципліни такі, як «Комп'ютерний сервіс перекладача», «Автоматизовані технології науково-технічного перекладу» повинні бути включені в навчальні плани ЗВО.

На позитивну оцінку заслуговує створений автором комплекс практикумів «Технічний переклад з інженерії». В основу цього комплексу покладено принцип поєднання практичної роботи студента з перекладу технічних текстів з використанням автоматизованих систем перекладу, зокрема Google Translate і Promt, які, на думку автора, розширюють можливості технічних перекладачів.

Шостий розділ **«Експериментальна перевірка ефективності системи професійної підготовки технічних перекладачів у закладах вищої освіти»** присвячено розкриттю змісту специфічних перекладацьких завдань (систематизоване конспектування текстів з використанням графічного і мовного згортання елементів тексту), алгоритму оцінки якості продукту перекладу та опису проведеного педагогічного експерименту. Зокрема представлено констатувальний та формувальний етапи педагогічного експерименту, наведено результати аналізу формування професійної компетентності у процесі підготовки майбутніх технічних перекладачів, які були включені до контрольної

та експериментальної груп, визначено критерії, показники та охарактеризовано рівні професійної підготовки майбутніх технічних перекладачів у ЗВО як високий, достатній, середній, низький. Ефективність запропонованої дисертантом системи професійної підготовки майбутніх технічних перекладачів у ЗВО підтверджено результатами проведеного факторного аналізу. Кількісний аналіз результатів експериментальних даних наочно проілюстровано у вигляді графіків, таблиць і рисунків. Це засвідчує належний рівень володіння автором сучасними методиками науково-педагогічних досліджень та робить теоретичні положення і практичні результати дослідження переконливими.

Одержані дисертантом результати представлено у висновках до розділів та загальних висновках, які відповідають найважливішим положенням дослідження та його завданням.

У додатках представлено фактологічний матеріал, що доповнює певні аспекти дисертаційного дослідження Панова С.Ф.

8. *Повнота викладення наукових положень, висновків і рекомендацій дисертації в опублікованих працях*

9. Основні положення й висновки наукового пошуку представлено в 71 публікації, у тому числі 2 монографіях, 10 навчальних посібниках та методичних матеріалах, 21 статті у фахових виданнях України та 5 в іноземних наукових періодичних виданнях, 26 працях апробаційного характеру, 3 працях, що додатково відображають наукові результати дисертації, 4 навчальних програмах.

10. *Відповідність змісту автореферату основним положенням дисертації*

Автореферат дисертації за структурою та змістом відповідає встановленим вимогам МОН України. Зміст автореферату та основні положення дисертації є ідентичними.

11. *Дискусійні положення та зауваження до змісту роботи*

Не зважаючи на позитивну оцінку дисертаційного дослідження Панова С.Ф., вважаємо за потрібне висловити певні побажання та зауваження дискусійного характеру:

1. Оформлення дисертаційного дослідження має такі недоліки:

- Анотації українською та англійською мовами не є ідентичними, відрізняються за обсягом та змістом. Анотація українською мовою займає 8 сторінок, а англійська - 3, ключові слова не співпадають.
- У тексті дисертації на сторінках 66, 151, 150, 228 не дотримано правил цитування. Поруч з цитатами не вказано номери джерел та сторінки.
- По тексту дисертації немає жодного посилання на додатки.
- У списку використаних джерел зустрічається некоректно оформлена вихідна інформація про джерела.
- Присутня диспропорція обсягів підрозділів. Так підрозділ 5.2. «Формування професійної компетентності майбутніх технічних перекладачів щодо використання комп'ютерних програм» займає лише 2,5 сторінки: 296-298. Зміст дисертаційного дослідження представлено розділами та підрозділами, хоча у тексті дисертації зустрічаються пункти (1.1.1-1.1.3, 1.2.1-1.2.3, 3.2.1-3.2.4, 6.1.1-6.1.2). У змісті пункти не відображено.

- Назви розділів та підрозділів носять загальний характер (наприклад, назва Розділу 1- «Теорія і практика професійної підготовки технічних перекладачів у закладах вищої освіти»), є дублювання назв підрозділів. Зокрема назви підрозділів 2.2. та 2.3. повторюють одна одну - 2.2. «Понятійна сутність термінів «компетенція», «компетентність» та «професійна компетентність» технічних перекладачів» та 2.3. «Сутність поняття, зміст і структура професійної компетентності технічних перекладачів». Нелогічною та непослідовною є назва підрозділу 2.1, адже тлумачення понять компетентність та компетенція, професійна компетентність технічного перекладача подається лише у підрозділу 2.2., а назва підрозділу 2.1. вже говорить про проблему формування професійної компетентності технічного перекладача. Саме про професійну компетентність технічного перекладача у підрозділі 2.1 не йдеться взагалі.

2. Позитивно оцінюючи представлення концепції дослідження у авторефераті, вважаємо, що її опис та обґрунтування варто було б подати і в тексті дисертації.

3. У підрозділі 1.1 на сторінці 50 автором представлено структурну схему базових понять дослідження (рис.1.1). Однак ця схема не відображає повною мірою всі ті поняття, які розкриваються у пунктах 1.1.1-1.1.3). При створенні такої схеми слід було врахувати всі базові поняття дослідження.

4. Вважаємо, що автору дисертаційного дослідження варто було б більш переконливо обґрунтувати своє тлумачення ключових термінів дослідження «компетенція» та «компетентність» та врахувати, що визначення терміну компетентність як «здатність особи успішно соціалізуватися, навчатися, провадити професійну діяльність, яка виникає на основі динамічної комбінації знань, умінь, навичок, способів мислення, поглядів, цінностей, інших особистих якостей» представлено у п. 13 Статті 1 «Основні терміни та їх визначення» ЗУ «Про вищу освіту».

5. У пункті 1.1.2. «Опис базових загальних понять мов перекладу, інформації та використання в перекладі аспектів лінгвокраїнознавства» мова йде лише про усний технічний переклад, варто було б вказати на важливість знань лінгвокраїнознавчого характеру і для письмового технічного перекладу, особливо з урахуванням того, що письмовий технічний переклад переважає частку усного технічного перекладу на ринку послуг перекладу.

6. Оскільки підготовка технічних перекладачів згідно Постанови КМУ від 29 квітня 2015 р. № 266 «Про затвердження переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти» здійснюється за спеціальністю 035 «Філологія» та регулюється Стандартами вищої освіти для бакалаврського та магістерського рівнів вищої освіти, то автору дисертаційного дослідження варто було врахувати вимоги цих Стандартів при розробці як системи професійної підготовки технічних перекладачів, так і для побудови структури професійної компетентності технічного перекладача. Зокрема на рисунку 2.1 на сторінці 171, де автор схематично зображає професійну компетентність технічного перекладача, слід було відобразити передусім компетентності перекладача як філолога.

7. На сторінках 228-232 автор посиляється на результати соціологічного опитування студентів технічних спеціальностей НТУУ «КПІ ім. Ігоря Сікорського», здійсненого фахівцями центру «Соціоплюс», проте, в які роки це опитування було здійснено невідомо, так само, як і у який спосіб результати цього опитування студентів технічних спеціальностей співвідносяться зі станом підготовки технічних перекладачів. Тому очевидним є те, що висновки, зроблені за результатами цього дослідження, не можуть бути об'єктивними та науково-цінними для даного дослідження. Відповідно і дані

таблиць 3.3.1 та 3.3.2. також є не інформативними.

8. На сторінці 257 дисертант слушно зауважує про важливість опанування майбутніми технічними перекладачами програмами автоматизованого комп'ютерного перекладу та згадує такі програми для виконання цього виду перекладу як Promt та Google Translate. Вважаємо, що автору варто було б розширити перелік сучасних CAT-інструментів, які використовуються у процесі перекладу технічних текстів. Зокрема програми пам'яті перекладів, управління термінологією, програмне забезпечення для здійснення локалізації, документообігу і управління проектами: Kilgray memoQ, SDL Trados Studio, OmegaT, SmartCat, SDL MultiTerm, SDL Passolo, Google Translator Toolkit, Across Language Server, Lingotek Collaborative Translation Platform та інші.

9. Рисунок 2.4. на сторінці 189 представляє структуру професійної компетенції технічного перекладача-бакалавра. Не зрозуміло, чому автор подає схему саме про студента-бакалавра, а не студента-магістра. З огляду на те, що у педагогічному експерименті брали участь саме студенти-магістри, бажано було б представити схему про студента-магістра.

10. На стор. 210 (рис. 3.2.) представлена схема функцій системи професійної підготовки технічних перекладачів. Однак зв'язки між функціями та дисциплінами, навчальною, науковою і дослідницькою діяльністю майбутнього технічного перекладача не відображені на схемі.

11. На рис. 5.4. (сторінка 295) представлено структуру процесу реалізації формувальних технологій підготовки майбутніх технічних перекладачів на компетентнісній основі. Проте на рисунку не відображені зв'язки між елементами, незрозуміло, чому видом атестації зазначено дипломну роботу. Варто враховувати, що для різних рівнів вищої освіти Стандартом вищої освіти за спеціальністю 035 «Філологія» передбачено різні види підсумкової атестації.

12. У 4 розділі у підрозділі 4.2. «Модель формування соціально-професійної компетентності при підготовці фахівців з технічного перекладу» дисертант представляє узагальнену динамічну модель підготовки технічних перекладачів, яка має компонентно-блокову структуру. В першу чергу, звертаємо увагу на невідповідність назви та змісту підрозділу. По-друге, на рисунку 4.1.4. відображено низку невідповідностей. Так, метою цієї моделі є формування професійних умінь, а результатом – сформована готовність, хоча у назві моделі задекларовано модель підготовки технічних перекладачів. Крім того, на схемі некоректно вказані методи та форми у операційно-діяльнісному блоці. Наприклад метод підвищення загальної культури, метод здатності до постійного навчання та учіння, форми – мозковий штурм, робота у бібліотечних фондах тощо.

13. Позитивно оцінюючи наявність додаткового ілюстративного матеріалу, представленого у додатках, зауважимо, що деякі з додатків не стосуються теми дослідження. Зокрема не зрозуміло для чого у додатку В представлено робочу навчальну програму дисципліни “Комп'ютерний сервіс перекладача” за напрямом 0201 “Культура” Спеціальність: 6.020100 “Документознавство та інформаційна діяльність. Вважаємо, що у додатках натомість варто було б представити роботи студентів, які оцінювалися в процесі проведення формувального експерименту, зокрема приклади систематизованого конспектування текстів з використанням графічного і мовного згортання їх елементів.

14. Уважаємо, що робота виграла б, якби дисертант здійснив більш глибокий аналіз досвіду професійної підготовки технічних перекладачів у ЗВО за кордоном, здійснив огляд праць сучасних дослідників з проблем порівняльної педагогіки, які вивчали досвід підготовки технічних перекладачів за кордоном (О. Мартинюк, О. Дудіна).

15. Висновки до підрозділів та розділів подекуди носять декларативний характер, не узгоджуються з логікою викладу матеріалу у підрозділах та не відображають зміст розділу, є непропорційними.

16. Рукопис має недоліки редакційного характеру, у дисертації зустрічаються повтори і стилістичні неточності, росіянізми, застаріла термінологія.

Разом з тим висловлені зауваження не впливають на загальну позитивну оцінку дисертаційного дослідження.

12. Висновок про відповідність дисертації вимогам «Порядку присудження наукових ступенів»

Аналіз дисертації, автореферату та опублікованих праць дає підстави для висновку про те, що дослідження Панова Сергія Феофановича *«Теоретичні та методичні основи професійної підготовки технічних перекладачів у закладах вищої освіти»*, є завершеною, самостійно виконаною науковою працею, що має теоретичне й прикладне значення для розвитку педагогічної науки, заслуговує позитивної оцінки, відповідає вимогам «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 24.07.2013 р. № 567 (зі змінами, внесеними згідно з постановами КМ за № 656 від 19.08.2015 р. та за № 1159 від 30.12.2015 р.), а її автор – **Сергій Феофанович Панов** – заслуговує присудження наукового ступеня доктора педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 – теорія та методика професійної освіти.

Офіційний опонент:

доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри
германської філології та перекладознавства
Хмельницького національного університету



К.М. Скиба

Підпис К.М. Скиби засвідчує
Проректор з наукової роботи
Хмельницького національного університету
Доктор технічних наук, професор




О.М. Синюк